

Karjeras ziņas

VALSTS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRA

Ziņu izdevums Nr. 1 / 2014

Metodika

Jauna konsultēšanas metode “Karjeras kompass” – jauniešiem

Agita Šmitiņa

Psiholoģe, karjeras konsultante

Inta Lemešonoka

Karjeras konsultante

Latvijas karjeras speciālistu vajadzībām adaptēts Nīderlandē speciālistu izstrādāts atraktīvs metodiskais līdzeklis “Karjeras kompass” dinamiskai pieejai konsultēšanā. Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA) piedāvā – arī mācību seminārus par „Karjeras kompasa” lietošanu.

„Karjeras kompass” fokusētām un virzītām sarunām ar jauniešiem

Karjeras konsultanti kā galveno un efektīvāko metodi visbiežāk izvēlas karjeras intervijas un konsultēšanu. Tomēr ne visiem klientiem izdodas vienlīdz veiksmīgi atbildēt uz karjeras jautājumiem pārrunu laikā un šādā sarunā gan klientam, gan konsultantam ir grūti sarunai piešķirt turpmāku virzību un jēgu. Šādiem gadījumiem, kad ir nepieciešams pielietot aktīvāku un dinamiskāku pieeju karjeras konsultēšanā, Nīderlandes karjeras atbalsta speciālisti (CINOP Euroguidance The Netherlands) ir izstrādājuši atraktīvu karjeras konsultēšanas metodisko līdzekli „Karjeras kompass”. Ar VIAA Euroguidance programmas atbalstu tas ir adaptēts Latvijas karjeras speciālistu vajadzībām.

Kam piemērots „Karjeras kompass”?

Karjeras kompass ir izveidots kā viena no konsultēšanas palīgmetodēm, taču to var lietot arī kā galveno karjeras konsultēšanas metodi gan darbā ar individuālajiem klientiem, gan darbā ar nelielām grupām.

Karjeras paklājs ir 2x2 metru diametra laukums, kas nedaudz atgādina

ieciņīto veiklības spēli „Twisters”. Kad paklājs ir izklāts uz grīdas, klients var izvēlēties, uz kura laukuma un ar kādu sev aktuālo jautājumu nostāties. Uzdodot atvērtus jautājumus, konsultants, vai arī citi grupas dalībnieki var palīdzēt klientam „veikt gājienus”, kas palīdzēs izpētīt un rast atbildes uz aktuālajiem karjeras jautājumiem. Sarunas laikā klients pārvietojas pa paklāju, kas rosina aplūkot karjeras jautājumus no dažādiem skatu punktiem un palīdz atklāt nākamos soļus karjeras attīstības procesā. Metodikas izstrādātāji atzīmē, ka dalībnieki bieži vien paši vēlas izmēģināt atrašanos uz paklāja, lai „izjustu” tā iedarbību. Viņi bieži atsaucas, ka atrašanās uz paklāja „tiešām liek padomāt”, vai „ir tik savādi sajūst, ka zinu, kurā laukumā man jānostājas”.

Karjeras kompasa būtiskie karjeras jautājumi ir noformulēti atbilstoši Marinkas Kaupersas (Marinka Kuijpers, Hāgas Lietišķo zinātņu universitātes lektore un Nīderlandes karjeras kompetenču vadotā pētniece) nosauktajām karjeras kompetencēm, kas aptver **motivācijas refleksiju** (savu vēlmju un vērtību pārskatīšana, attiecībā uz savu karjeru); īpašību

Īsumā

Uzzini par 90 arodiem

www.profesijupasaule.lv

Šobrīd VIAA veidotajā virtuālajā vietnē www.profesijupasaule.lv ir pieejama informācija par 15 dažādām nozarēm un vairāk nekā 90 profesijām. Nozaru apraksti īsā un vieglā veidā atklāj, kādi ir, piemēram, sistēmbibliotekāra, pētnieka-ģenētiķa, šefpavāra un farmaceita darba pienākumi.

Tāpat vietnē publicētas fotogrāfijas un intervijas ar dažādiem speciālistiem. Tajās var uzzināt, no kā baidās arborists, kāda izglītība nepieciešama galdniekam un vai IT jomā ir nepieciešams perfekcionisms.

Vietne nesen papildināta ar Nacionālo Bruņoto spēku nozares māju, kurā var lasīt intervijas ar mīnu meklētāju, helikoptera bortinženieri, radara un kājnieku vada komandieri. Intervijas sniedz informāciju, piemēram, par to, kādiem mācību priekšmetiem jauniešiem vēlams pievērst lielāku uzmanību un kādām rakstura īpašībām ir jāpiemīt, izvēloties šo darba sfēru.

Jaunumiem var sekot līdzi gan vietnes aktualitāšu sadaļā, gan Tvietera kontā twitter.com/ProfPasaule.

Kokkopis (arborists) ir maz zināma, bet vajadzīga profesija

refleksiju (sev piemītošo spēju pārskatīšanu un attīstību saistībā ar savu karjeru); **darba iespēju izpētes prasmju attīstību** (orientāciju uz personīgās identitātes un prasmju saskaņošanu ar konkrētā darbavietā nepieciešamajām vērtībām un prasmēm); kā arī **karjeras virzību** (ar karjeru saistītu plānošanu, mācību un darba procesa ietekmēšanu); un **sociālo kontaktu veidošanu**.

Karjeras kompasa metodikas lietošanā var apvienot vairākus konsultēšanas teoriju paņēmienus un tehnikas, kurā kā būtiskākā metode ir karjeras dialogs, taču ir izmantojamas tehnikas no citām konsultēšanas teorijām, piemēram, koučings (palīdzība atrast personiskos mērķu sasniegšanas ceļus un paņēmienus un arī attīstīt nepieciešamās iemaņas un prasmes), kognitīvi-behaviorālā konsultēšana (uzdodot mājas darbus un strādājot papildus ar darba lapām), psihodramas elementi (staigājot pa karjeras paklāju, pielietojot lomu spēles) u.c. *Karjeras kompass* ir mērķtiecīgi sagatavots, lai veicinātu lēmumu pieņemšanu un mērķtiecīgu karjeras plānošanu, īpaši uzsverot indivīda personīgo atbildību šajā procesā.

Karjeras dialoga nozīme karjeras konsultēšanas procesā

Vairāki pētījumi (Meijers, 1998) liecina, ka karjeras kompetenču attīstība nav saistīta ar atbilstošu instrumentu vai tehniku lietošanu, klasisko konsultāciju organizēšanu, karjeras interešu testu pildīšanu un pat ne ar individuālajām karjeras konsultācijām (Kuipers & Scheerens, 2006). Šie pētnieki uzsver, ka jauniešu vecumā karjeru kompetenču attīstībā izšķiroša nozīme ir **karjeras dialogam jeb fokusētai un virzītai sarunai** izglītības iestādē vai darba vidē.

Karjeras dialogs ir saruna, kas norisinās starp jauniem un pieaugušo, kam tas uzticas (vēlams ar skolotāju, karjeras konsultantu vai audzinātāju), kurā tiek diskutēts un meklētas atbildes uz jaunieša interesējošiem jautājumiem par savas dzīves un karjeras izvēli, veidošanu un plānošanu. Karjeras attīstības atbalsta procesā ir būtiski stimulēt gan jaunieša iekšējo dialogu par savu personīgo nozīmību un karjeras attīstību, gan ārējo dialogu ar atbalsta personām vai speciālistiem. Tieši fokusētas un pārdomāti virzītas sarunas par jaunieša karjeras izpratni, spēju un prasmju attīstību veicina iepriekš aprakstīto

karjeras kompetenču izveidi, to attīstību un pielietojumu indivīda karjeras attīstīšanas gaitā. Tāpēc darbā ar *Karjeras kompasa* metodiku, efektīva sarunas jeb karjeras dialoga vadīšana, ir uzsvērtā kā galvenais paņēmienis konsultēšanas procesā. Galvenās konsultēšanas prasmes, kuras pielieto sarunā, darbojoties ar *Karjeras kompasu*, ir kontakta veidošana ar klientu, mērķu formulēšana, efektīvu jautājumu uzdošana un sarunas vadīšana, kā arī aktīvā klausīšanās un atgriezeniskās saites sniegšana. Darbā ar grupu ļoti svarīga ir arī grupas komunikācijas un konfliktu vadīšana.

Izmantojot *Karjeras kompasu*, konsultantam ir rekomendējams ieņemt atbalstītāja un cilvēka potenciāla, resursu un stipro pušu aktivizētāja lomu. Tā ir ļoti tuva tai konsultanta pozīcijai, kuru pielieto *koučinga* konsultēšanas metodē. Dž. Vitmors (Whitmore, 2004) uzsver, ka konsultanta galvenais uzdevums ir rosināt cilvēku apzināties, ko viņš dara, kāpēc un uz kuriem virzās. Konsultants parāda izvēles iespējas, palīdz aktivizēt resursus, iedrošina pirmajam solim, rosina klienta iekšējo procesu izziņu, kā arī atbalsta cilvēka pašrealizāciju. Labs konsultants ir neitrāls, tas uzdod atvērtus jautājumus, taču nesaka klientam, kas tieši ir jādara. Būtiski ir sniegt atgriezenisko saiti un vadīt karjeras sarunu, atbilstoši klienta vēlmēm un vajadzībām.

Mācību semināri darbam ar „Karjeras kompasu”

VIAA Euroguidance programma ir ne tikai adaptējusi *Karjeras kompasa* metodiku Latvijas karjeras speciālistu vajadzībām, bet arī piedāvā mācību seminārus šīs metodikas apguvei. Šī gada pavasarī jau notika divi semināri Rīgā, kuros 28 karjeras speciālisti iepazinās ar psiholoģijas un karjeras atbalsta teorijām, kas ir metodikas

pamatā, un praktiskiem ieteikumiem tās izmantošanai individuālās un grupu karjeras konsultācijās. Visi jauniešu karjeras konsultanti, kas bija piedalījušies mācību seminārā, saņēma *Karjeras kompasa paklāju* savam darbam izglītības iestādēs vai konsultēšanas centros.

2014. gadā mācību semināri darbam ar „Karjeras kompasu” notiek:

Rēzeknē 19. augustā, Valmierā

21. augustā, Liepājā 5. septembrī

un Daugavpilī 30. oktobrī.

Semināra dalībnieka pieredze:

Inta Lemešonoka,

Mg.sc.educ. Karjeras konsultante,
„Jauniešu un vecāku karjeras informācijas un konsultāciju centrs”

“Manā konsultēšanas praksē īpaši veiksmīga ir *Karjeras kompasa* izmantošana grupu darbā ar skolēniem – kinestētiķiem, bērniem, kuriem ir īpašas vajadzības, attīstības traucējumi, kā arī skolēniem, kuriem nepatīk darboties ar testiem, darba lapām un rakstiskiem uzdevumiem. Staigājot pa *Karjeras kompasa* paklāju notiek reāla darbošanās, neatkarīgi, kādā jautājumu secībā sākas šis ceļš. Kustība uzsāk virzību “sevis atpazīšanas” procesam.

Parasti, ceļojot pa paklāju, dalībnieki atraisās ne tikai fiziski, bet arī emocionāli un mentāli: domas sāk raisīties, veidojas asociācijas, rodas idejas. Liels atbalsts “ceļotājam” ir grupa, jo tās dalībnieki parasti aktīvi iesaistās ideju ģenerēšanā, daudzveidīgāku atbilstību piedāvāšanā, papildus jautājumu uzdošanā un sava redzējuma izteikšanā. Tā puisim, kurš vēlējās kļūt par pavāru un meklēja atbildi uz jautājumu “kurš var man palīdzēt?”, grupa rosināja izmantot visdažādākos piedāvājumus, kā mājturības skolotāju, skolas pavāru, vietējo kafejnīcu īpašniekus un darbiniekus, radniekus, draugus, paziņas, interneta vidi un citus variantus, kas pašam gājējam pat nebija ienācis prātā.

Karjeras kompasa jautājumus var izmantot arī kā palīginstrumentu profesiju “ēnošanas” procesā gan gatavojoties, gan noslēgumā, prezentējot novēroto profesiju. Tas piešķir domu, ideju un rīcības secīgu virzību, rosina “salikt pa plauktiņiem” vēlmes un idejas, kurām sākotnēji var neredzēt realizācijas iespējas”.

Karjeras speciālisti stāsta par iegūto pieredzi Igaunijā, Rumānijā un Slovēnijā

Atskats uz pieredzes apmaiņas vizītēm ES Mūžizglītības programmas *Leonardo da Vinci* apakšprogrammas projektā "Academia"

Uz Tallinu pēc karjeras atbalsta metodikām

Daiga Kirejeva

Latvijas Karjeras attīstības atbalsta asociācijas biedre

Nora Kalēja

VIAA Informācijas un karjeras atbalsta departamenta vecākā eksperte

Uz Tallinu ar mērķi papildināt mūžilga karjeras atbalsta metodiķu klāstu 2014.gada pavasarī devās septiņi Latvijas karjeras speciālisti. Pieredzes apmaiņas vizīte notika ES Mūžizglītības programmas *Leonardo da Vinci* apakšprogrammas projekta „Academia” ievaros.

Ieskats karjeras speciālistu darba metodikās

Vizītes laikā karjeras speciālisti no Latvijas, Šveices, Igaunijas, Francijas un Spānijas iepazīstināja viens otru ar savām iecienītākajām darba metodikām. Lūk, dažas metodikas, kas ikdienas darbā varētu noderēt arī Latvijas karjeras speciālistiem:

- Projektīvās metodes – gan Igaunijas, gan Šveices kolēģi demonstrēja metodes, kas izmanto profesiju fotogrāfijas, lai noteiktu klienta *Hollandu kodu*. Profesiju attēlu šķirošanu plaši izmanto arī, lai konsultētu klientus ar īpašām vajadzībām. Vairāk par šo pieeju varat uzzināt, meklējot informāciju par projektu „Jobpics Europe”.
- Tematiskās kartiņas – Igaņu karjeras konsultante mums demonstrēja kartiņas no spēles „Dixit odyssey” un interneta vietnes www.oh-cards-institute.org. Tematiskās kartiņas ar dažādiem fantāziju rosinošiem attēliem izmantojām atgriezeniskās saites ievākšanai un savu rakstura īpašību apzināšanai.

Projektīvās metodes praktiskais pielietojums – attēlu šķirošana

- Metaforas – Igaunijas kolēģi ir iztulkojuši un darbā izmanto vairākas Normana Amundsona (*Norman E. Amundson*) grāmatas un tajās ietvertu metaforu pieeju karjeras konsultēšanā. Kā viena no interesantākajām N.Amundsona publikācijām minama grāmata „*Metaphor Making: Your Career, Your Life, Your Way*”.
- Koučings – Šveices kolēģis mūs iepazīstināja ar karjeras koučinga pieeju lēmuma pieņemšanai. Kā vērtīgu iedvesmas avotu var izmantot mājas lapu www.solutionsurfers.com, kurā līdztekus metodiskiem materiāliem un piemēriem apkopoti arī motivējoši citāti.

Iepazīst Igaunijas karjeras atbalsta sistēmu

„Academia” pieredzes apmaiņas laikā bija iespēja tuvāk iepazīt arī Igaunijas karjeras atbalsta sistēmu. Pieredzes apmaiņas dalībniekus uzņemošā organizācija – fonds *Innove* nodarbojas ar pieejamas un saskaņotas karjeras pakalpojumu sistēmas un mācību konsultēšanas attīstību Igaunijā. Fonda mērķis ir pilnveidot karjeras pakalpojumu kvalitāti un pieejamību, kas ietver: karjeras speciālistu apmācību, metodisko un informatīvo materiālu izstrādi, karjeras pakalpojumu koordinēšanu reģionālajos informatīvi-konsultatīvajos centros un karjeras izglītošanas attīstības darbību skolās.

Iesakām iepazīties ar Igaunijas karjeras atbalsta mājas lapu www.rajaleidja.ee, kurai pieejama versija arī krievu valodā. Mājas lapa veidota kā vienots atbalsta punkts skolēniem, pieaugušajiem un karjera speciālistiem.

Igaunijā karjeras pakalpojumu jomā eksistē 3 karjeras speciālistu profesionālie standarti: a) karjeras koordinators, b) karjeras informācijas speciālists un c) karjeras konsultants.

Karjeras koordinators organizē skolas karjeras apmācību un tās attīstību, palīdzot nepieciešamās informācijas meklēšanā, un, nepieciešamības gadījumā, darbojas kā starpnieks, norīkojot pie karjeras konsultanta.

Informāciju par izglītību, profesijām un darba tirgus tendencēm apkopo un sniedz karjeras informācijas speciālists, kurš galvenokārt strādā reģionālajos informācijas un karjeras centros.

Karjeras konsultants atbalsta klientus karjeras plānošanas jautājumos, palīdzot izglītības, profesijas un darba izvēlē.

Karjeras pakalpojumi tiek piedāvāti izglītības jomā un darba tirgus jomā. Igaunijas nodarbinātības birojos visiem tiek atvērti karjeras informācijas kabineti, kas sagatavo darba intervijām un palīdz sastādīt nepieciešamos dokumentus. Reģistrētie bezdarbnieki var saņemt arī karjeras konsultācijas.

Lieliska iespēja iepazīties ar karjeras speciālistu darba organizāciju un metodēm bija apmeklējot vairākas organizācijas. Tā, piemēram, Tallinas Tehnoloģiju Universitātes (*Tallinn University of Technology*) Karjeras un konsultēšanas centrā darbojas 7 speciālisti – karjeras konsultanti, psihologi, konsultants CV un motivācijas vēstuļu sastādīšanas

Iesakām Latvijas karjeras atbalsta speciālistiem pieteikties „Academia” projektā. Noteikti nevajadzētu satraukties par svešvalodas prasmēm. Projektā iespējams satikt cilvēkus no daudzām valstīm ar dažādu svešvalodu zināšanām. Svarīgākās tomēr izrādās saskarsmes prasmes, kas palīdz saprasties!

jautājumos un konsultants cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Viesojoties Astangu Rehabilitācijas centrā, uzzinājām, ka tā mērķgrupa ir darbaspējīgie 15–65 gadīgi cilvēki ar īpašām vajadzībām un karjeras speciālisti sagatavo viņus darba dzīvei, izstrādā individuālo attīstības plānu, atbalsta darba meklēšanas jautājumos, kā arī konsultē pēc iekārtošanās darbā.

Pērnavas Izglītības konsultāciju centrs (*Pärnu Educational Counselling Centre*) ir viens no 17 reģionālajiem centriem, kura mērķgrupa – skolēni, jaunieši vecumā no 7–26 gadiem – saņem informāciju un konsultācijas karjeras plānošanas jautājumos. Arī centrā strādājošie sociālie konsultanti (tā pieņemts dēvēt sociālos pedagogus) un psihologi īpašu uzmanību velta atbilstuma problēmai, kā arī skolēniem ar īpašām mācību vajadzībām.

Pieredze Rumānijas skolās

Ieva Randere

Skolas karjeras konsultante

Maija beigās ar pretstatiem bagāto Rumānijas skolu pieredzi karjeras konsultēšanā iepazinās Latvijas skolas karjeras konsultante Ieva Randere. Piedāvājam iepazīties ar autores iespaidiem par redzēto un piedzīvoto.

Vizīte notika no 18.–24. maijam, un tajā piedalījās astoņi dalībnieki: trīs no Francijas, divi no Somijas, un pa vienam no Spānijas, Luksemburgas un Latvijas. Tā kā darbojos izglītības nozarē, bet karjeras konsultēšanas joma Latvijas skolās pastāv neilgi un stabilas tradīcijas vēl nav izveidojušās, ļoti interesanti bija uzzināt, kā tas notiek citās valstīs.

Pašā pirmajā dienā sapratu, ka gan izglītības, gan kultūras ziņā Rumānija ir pretstatiem bagāta. Tie bija manāmi jau Bukarestē, kur milzīgas, greznas vēsturiskas mājas un plaši, zaļi parki kontrastēja ar ielu ubagiem, grafi, daudzdzīvokļu namiem un ēkām ar nolupušu apmetumu, kas palikušas mantojumā no padomju perioda. Ne-parasti iespaidi mūs gaidīja arī turpmāk, kad devāmies uz dažādām izglītības iestādēm.

Projekta organizatore Delija Goija (Delia Goia) mūs iepazīstināja ar Ru-

mānijas Izglītības Zinātņu Institutu. Šajā iestādē ir vairāk nekā 70 pētnieku, kas analizē izglītības vadību, politiku, mācību programmu kvalitāti un piedalās arī karjeras atbalsta veidošanā valstī. Nedēļas laikā tikāmies ar vairākiem institūta speciālistiem un guvām ieskatu Rumānijas karjeras konsultēšanas sistēmā.

Rumānijas skolās nav atsevišķa psihologa, sociālā pedagoga vai karjeras koordinatora, bet tikai viens speciālists – konsultants, kurš var būt guvis kā pedagoģisko, tā psiholoģisko izglītību un veic gan psihologa, gan karjeras konsultanta darbu. Tāpat šī cilvēka pienākumos ietilpst arī katru nedēļu vadīt četras nodarbības klases.

Skolēnu Rumānijā ir daudz un, lai visus nodrošinātu ar izglītību, mācības bieži notiek pat trīs maiņās. Valstī ir arī aptuveni 2000 skolu karjeras konsultantu, katram no tiem obligāti jāpārtrauga vismaz 800 bērnu, bieži savienojot darbu vairākās skolās vienlaicīgi.

Mēs apmeklējām četras skolas – trīs pilsētā un vienu laukos un novērojām milzīgas atšķirības. Pašā Bukarestē viesojāmies ikdienišķā pilsētas pamatskolā, kā arī skolā ar mūzikas novirzienu. Bijām arī Brašovas pilsētiņā Transilvānijas kalnos, lai satiktos ar profesionālās vidusskolas pedagogiem. Vislielāko pārsteigumu sagādāja Končestes skola vienā no visnabadzīgākajiem Rumānijas novadiem.

Lai arī Končeste bija ļoti skaista, drīz vien noskaidrojām, ka tur katru gadu aptuveni 2% pusaudžu priekšlaicīgi pamet skolu. Galvenokārt tas notiek iedzīvotāju zemo ienākumu dēļ. Skolu līdzekļi un iespējas šajā pusē ir ļoti ierobežoti. Tāpat vērojamas arī kultūru atšķirības, kas apgrūtina jauniešu iekļaušanos skolas vidē. Lai arī pašā Rumānijā romu tautības pārstāvji ir tikai 1–5%, liela daļa mīt tieši trūcīgākajos apvidos un atbilstoši tradīcijām jau aptuveni 12 gadu vecumā dodas laulībā, ko bieži vien grūti apvienot ar mācībām.

Ieskats Rumānijas karjeras atbalsta sistēmā

Vizītes laikā arī sapratām – neskatoties uz to, ka Rumānija sastopas ar dažādiem izaicinājumiem izglītības jomā un joprojām turpina atgūties no padomju perioda sekām, tai ir arī daudzas priekšrocības, kas ne vienmēr ir pieejamas citur.

Rumānijas izglītības un karjeras atbalsta sistēmā darbojas vairāki enerģiski un radoši profesionāļi, kuriem ļoti patīk savs darbs un kurus grūtības bieži tikai motivē strādāt un meklēt jaunas, netradicionālas, inovatīvas pieejas. Daudzi darbu veic brīvprātīgi un dara to ar lielu entuziasmu. Redzams, ka Rumānijas speciālisti ne mirkli nepārstāj darboties, lai karjeras atbalsta sistēma tiktu pilnveidota.

Piemēram, Končestē, jau vairāk nekā gadu tiek realizēta Izglītības Institūta organizētā kampaņa „Nāc uz skolu”. Ar jaunā skolas direktora, brīvprātīgo skolotāju un skolas karjeras konsultantes palīdzību ir notikušas vairākas pārmaiņas: skolā ierīkota telpa dažādu skolēnu brīvā laika un radošo aktivitāšu veikšanai, darbu uzsācis horeogrāfs, kas spējis iesaistīt deju grupā 60 skolēnus no atšķirīgām ģimenēm un jau pirmajā gadā uzvarēt starptautiskā konkursā; pie skolas sienām redzama iedvesmojoša skolas īpašo mirkļu foto izstāde. Skola arī plāno izveidot sporta laukumu. Mācību iestādi katru nedēļu apmeklē Izglītības Institūta darbinieks, lai konsultētu skolotājus problēmjautājumu risināšanā un kopīgi meklētu jaunus veidus, kā sadarboties ar skolēniem.

Končestē mēs pārrunājām konsultēšanas metodes un jauniešu

Ieva Randere pieredzes apmaiņas vizītē Rumānijā, Končestē

iespējas iepazīt profesiju pasauli. Interesantu veiksmīgas prakses piemēru bija daudz, daži piemēri:

- Lai veicinātu skolēnu izpratni par darba tirgu, Brašovas profesionālā vidusskola sadarbībā ar Šveici un vietējiem uzņēmumiem ir izveidojusi atsevišķu mācību priekšmetu, kas palīdz pusaudžiem iepazīt profesijas un nokļūt praksē uzņēmumos (*JOBS: Job Orientation Training in Businesses and Schools*).
- Sadarbībā ar ASV, Rumānija ir sākusi savu dalību Nacionālajā Sertificēto Konsultantu Padomē (*NBCC: National Board for Certified Counsellors*) un valstī tiek ieviesta programma karjeras konsultantu sertificēšanai (*GCDF: Global Career Development Facilitator*), kas ļauj apgūt 12 dažādas karjeras konsultēšanai nepieciešamas kompetences, kā arī apmeklēt supervīzijas u.c.

Labvēlīga materiālā situācija un stabila izglītības sistēma sniedz daudz, taču radošas idejas, enerģija un vēlme darboties ir puse no efektīva darba karjeras konsultēšanā – kā arī jebkurā citā jomā!

Nobeigumā, pārrunājot redzēto, secinājām, ka neskatoties uz atšķirīgo vēsturi un pieredzi, vairākas lietas mums ir kopīgas:

- Pirmkārt, katra valsts saskaras ar grūtībām un izaicinājumiem karjeras izglītībā, arī attīstītākās valstīs. Bieži vien mēs pārāk kritiski raugāmies uz to, ko esam paveikuši, salīdzinot sevi ar pārējiem un piemirstot, ko esam sasnieguši.
- Otrkārt, nevienā no valstīm, kas piedalījās šajā projektā, nav vienas pieejas, kam būtu jāklūst par karjeras konsultantu skolās: visur tas ir strīdīgs jautājums un visur karjeras atbalsta jomā darbojas gan pedagogi, gan psihologi. Iespējams, tas ir tikai tādēļ, ka katram no šiem speciālistiem, atkarībā no situācijas, var būt savas priekšrocības darbā ar skolēniem.

Karjeras atbalsts pieaugušajiem un cilvēkiem ar invaliditāti – iespādi un iegūtā pieredze Slovēnijā

Ligita Embrekte

Mag. paed.

Personības attīstības veicinātāja / karjeras koučs karjeras konsultante, lektore

Slovēnijas galvaspilsētā Ļubļanā 2014. gada maija vidū tikās desmit karjeras atbalsta speciālisti. Pierezdes apmaiņas dalībnieki no Francijas, Igaunijas, Somijas, Īrijas, Zviedrijas, Spānijas un Latvijas uzmanību vairāk vērta uz profesionālās karjeras atbalsta sniegšanu pieaugušajiem un cilvēkiem ar invaliditāti.

Gandrīz katru dienu mums bija iespēja tikties ar vismaz četrus iestāžu darbiniekus, redzēt atbalsta vidi, aprīkojumu, uzzināt par pakalpojumu formām, metodēm un problēmām karjeras atbalsta sniegšanā bezdarbniekiem, cilvēkiem ar invaliditāti un jauniešiem. Mēs apmeklējām arī sociālās rehabilitācijas iestādēs un jauniešu mājās, iepazīstot to projektus.

Kopumā Slovēnijas, kā arī pārējo dalībnieku pārstāvēto valstu karjeras atbalsta sistēma ir ļoti līdzīga mūsu izpratnei par labu atbalstu cilvēkam dažādās dzīves pārmaiņu un vecumposma situācijās.

Slovēnijas nodarbinātības dienesta apmeklējums

Stāstīšu par citādo – par to, kas mani īpaši uzrunāja un kur redzu mūsu valsts attīstības iespējas pakalpojumu dažādošanā.

Viens no tiem ir jauniešu nodarbinātības jautājums, kas ir ļoti aktuāls Slovēnijā un citās Eiropas valstīs.

Igaunijas pārstāvji iepazīstināja dalībniekus ar TV šovu par profesiju

apguvi „Darba meklētājs”. Tas veicināja karjeras konsultanta profesijas un karjeras kafijas kluba (jauniešu diskusiju) atpazīstamību, kur neformālā vidē jaunieši var iegūt atbildes uz saviem jautājumiem.

Daudzās valstīs būtisku ieguldījumu atbalsta sniegšanā sniedz brīvprātīgie. Piemēram, Slovēnijas *Malči Beliči* jaunatnes aprūpes centrā augstskolu studenti no dažādām valstīm nāk vienkārši runāties ar jauniešiem, paplašinot to redzējumu par dzīves iespējām, kā arī kopā trenējot komunikācijas prasmes angļu valodā.

Centrā bērni un jaunieši dzīvo ģimenes videi pietuvinātos apstākļos. Tur labi pazīstamas futbola komandas sportisti veic sava veida krusttēvu lomu, atvēlot jauniešiem nelielu rokas naudu attīstības veicināšanai un pavadot laiku kopīgos treniņos. Noticis pat kopīgs brauciens uz Argentīnu.

Jauniešu, jauno uzņēmēju attīstībā interesanti darbojas Ļubļanas Bibliotēka, kura ir bagāta ar netradicionāliem mūžizglītības pasākumiem. Līdzīgi kā projektā „Trešais tēva dēls” Latvijā, daudz domāts, kā dažādot bibliotēkas pakalpojumus. Piemēram, joga bērniem, kamēr vecākiem notiek izzinošas nodarbinātības, dažādas darbnīcas valodu, biznesa pamatu apguvē u.c. Bibliotēkā strādā arī mentors uzņēmējdarbībā un atbalsta sniedzējs izglītības iegūšanā.

Ļoti bagātinoša bija iepazīšanās ar Slovēnijas skaisto dabu, kalnu ainavām braucienā uz Bledu, kur vispirms tikāmies ar pieaugušo izglītības universitātes direktori Jesenicē. Šeit kalnu apvidos daudz uzmanības tiek pievērsts individuālai mobilai konsultēšanai un uz konkrētu ļoti dažādu, ar praktiskām lietām saistītu prasmju attīstību. Jesenicē dienā notiek 6–8 nodarbinātības par ekoloģisko dzīvesveidu, mājražošanu un radošu pašizpaušmju attīstību. Kalnu rajonos ļoti svarīga ir socializēšanās iespēja patīkamā radošā un sporta vidē, jo cilvēki dzīvo ļoti nošķirti. Tur ir līdzīgas problēmas kā mūsu attālo lauku iedzīvotājiem un gandarījums, ka izdevies cilvēkiem radīt prieku par satikšanos.

Tāpat kā Latvijā, viena no svarīgākām mērķa grupām ir bezdarbnieki un liela uzmanība tiek pievērsta perspektīvu pakalpojumu izveidošanai darbā ar ilgstošajiem bezdarbniekiem.

NVA piedāvā karjeras konsultācijas jauniešiem bezdarbniekiem

Darja Gorbenko
NVA Kuldīgas
filiāles Jauniešu
garantijas
pasākumu
karjeras
konsultante

Aļona Nikolajeva
LM Darba
tirgus politikas
departamenta
vecākā eksperte

2014. gadā uzsāka jaunu atbalsta pasākumu kopuma īstenošana jauniešiem bezdarbniekiem - „Jauniešu garantija”, lai palīdzētu jauniešiem atgriezties izglītībā vai iekļauties darba tirgū.

Darba tirgū arvien pieaug pieprasījums pēc kvalificēta darbaspēka, jo uzņēmumos tiek ieviestas jaunas tehnoloģijas, kas prasa kompetentus darbiniekus. Šī tendence arī turpmāk tikai pieaugs. Tādēļ atrast savu vietu darba tirgū vieglāk ir tiem jauniešiem, kuriem kabatā ir diploms un nepieciešamās zināšanas kādā konkrētā profesijā. Ja tā tomēr nav –

jaunietim var palīdzēt karjeras profesionāļi.

Lai palīdzētu jauniešiem orientēties mūsdienu darba tirgū un plānot savu profesionālo dzīvi, Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA) piedāvā karjeras atbalsta pakalpojumus. Jaunieši var izmantot dažāda veida karjeras konsultācijas, kā arī informāciju par karjeras veidošanas un attīstības jautājumiem.

Karjeras konsultanta uzdevums ir izglītēt cilvēku profesionālās piemērotības, karjeras izvēles un plānošanas jautājumos, kā arī sniegt psiholoģisku atbalstu, motivēt un iedrošināt cilvēku būt aktīvam un mobilam, meklējot darbu. Šobrīd NVA „Jauniešu garantijas” pasākumu ietvaros strādā 35 karjeras konsultanti. **Pieteikties karjeras konsultācijai var jebkurā**

NVA filiālē. Informatīvu atbalstu karjeras jautājumos var sniegt arī NVA mājas lapas www.nva.gov.lv sadaļā “Karjeras pakalpojumi”.

Nereti jauniešiem, kas darba meklēšanas jautājumos vēršas pēc palīdzības pie karjeras konsultanta, nepieciešamas šķietami vienkāršas, taču

ļoti svarīgas zināšanas, piemēram, kā pareizi jāraksta CV vai motivācijas vēstule, kā sagatavoties darba intervijai, kā gērbties un uzvesties pārrunās ar potenciālo darba devēju u.c.

Izzinot jauna cilvēka vēlmes, dotības un mērķus, karjeras konsultants sniedz informāciju par to, kas jauniešiem jādara savas profesionālās izaugsmes labā.

2014. gada 4 mēnešos

NVA karjeras konsultācijas saņēmuši
kopumā 6540 jaunieši,
to skaitā 4602 jaunieši bezdarbnieki.

Stāsta Kuldīgas filiāles Jauniešu garantijas pasākumu karjeras konsultante Darja Gorbenko

Konsultācijas sākums bija ikdienišķs. Atnāca 21 gadu vecs jauniešs, aizpildīja apmeklējuma anketu, kurā ierakstīja, ka nav ieguvis pat pilnu pamatzglītību – skolu pametis pēc 8. klases. Es jautāju: „Kāpēc nepabeidzi pamatzglītību?”

Un puisis sāka stāstīt. Izrādās viņš, būdams vēl tik jauns, ir paguvis iziet cauri „ellei”. 13 gadu vecumā kļuvis par narkomānu, 14 gadu vecumā saslimis ar hepatītu, bet vēlāk nonācis cietumā. Puisis teica: „Paldies Dievam, ka mani apcietināja, jo es varēju tikt valā no savas atkarības”. Kad jautāju, kādas ir sajūtas, kad lieto narkotiskās vielas, viņš atbildēja: „Ne jau es lietoju narkotikas, bet narkotikas lietoja mani!”. Šie viņa vārdi lika man aizdomāties. Konsultācijas gaitā jauniešs mani pārsteidza ar interesantiem un negaidītiem jautājumiem, piemēram, „No kā Tev ir bail?”.

Šī bija pirmā konsultācija, kurā man likās, ka nevis es konsultēju, bet mani konsultē. Kad es noklausījos viņa dzīvesstāstu, secināju – viņš ir izdzīvojis tik daudz, ko daži cilvēki neizdzīvo visa mūža garumā. Viņš brīvprātīgi strādājis ar cilvēkiem, kuriem ir līdzīgas problēmas ar atkarību, tagad, ar NVA palīdzību, darbojas brīvprātīgajā darbā, darot to pašu darbu. Viņš izjūt lielu gandarījumu, ka var palīdzēt cilvēkiem atbrīvoties no atkarībām. Viņš pats saka, ka dzīve viņam tagad tikai sākas – viņš ir izveidojis ģimeni, ir motivēts iegūt pamatzglītību un turpināt izglītības gaitas. Puisis nolēmis dzīvot pēc principa – mūžu dzīvo, mūžu mācies! Šis puisis man lika aizdomāties par ļoti daudzām lietām, man prieks, ka cilvēks tic un viņam viss izdodas!

Uzziņa:

Termins “Jauniešu garantija” attiecas uz jauniešiem vecumā līdz 25 gadiem, kas nemācās vai atstāj formālo izglītību un kuriem ir iespēja četru mēnešu laikā saņemt labu un kvalitatīvu darbu, mācekļības, stažēšanās, kā arī izglītības piedāvājumu, kura ietvaros tiek iegūta atzīta profesionālā kvalifikācija.

(Avots: 2013. gada 17. decembra labklājības ministrijas Informatīvais ziņojums par jauniešu garantijas īstenošanu Latvijā 2014.–2018. gadā)

3000 jauniešiem būs iespēja iegūt valsts atzītu profesionālo kvalifikāciju

Jau šoruden profesionālās izglītības iestādes visā Latvijā piedāvās jauniešiem vecumā no 17 līdz 29 gadiem (ieskaitot) bez maksas apgūt vairāk nekā 90 profesijas, iegūstot valsts atzītu profesionālo kvalifikāciju.

Vairāk nekā 40 profesionālās izglītības iestādes visā Latvijā rudenī gatavas uzņemt vairāk nekā 3000 jaunu audzēkņu.

VIAA "Jauniešu garantijas" pasākumu ietvaros piedāvā radīt vairāk nekā 3000 jauniešiem, kuri neturpina mācības vai nav atraduši darbu, iespēju īsā laikā iegūt kvalifikāciju un darbu.

Mācības ilgs vienu vai pusotru gadu. Jauniešiem atkarībā no sekmēm pieejama arī stipendija, turklāt atsevišķu programmu apguve papildus paredz iespēju iegūt profesijai nepieciešamo

sertifikātu vai apliecību.

"Atsevišķu profesiju apguve saistīta ar papildu sertifikātu vai apliecību iegūšanu, kas dod tiesības strādāt konkrētajā profesijā. Bez šādiem sertifikātiem vai apliecībām praktiski nav iespējams iekārtoties darbā, jo profesijas specifika un darba devēji to pieprasa. Lai profesionālās izglītības iestādes spētu maksimāli nodrošināt absolventu atbilstību darba tirgum, jauno darbinieku kvalitātei jānodrošina darba devēju izvirzītās prasības", stāsta Elīna Purmale-Baumane, Valsts izglītības attīstības aģentūras Profesionālās izglītības attīstības nodaļas vadītāja.

Profesionālās izglītības iestādes visā Latvijā gatavas uzņemt vairāk nekā 3000 audzēkņu. Jaunieši varēs

apgūt, piemēram, lokmetinātāja, tērpu stila speciālista, apdares darbu strādnieka, vizuālās reklāmas noformētāja, kuģa pavāra, multimediju dizaina speciālista, elektromontiera, meža mašīnu operatora, zobārsta asistenta, ēku siltinātāja, interjera dizaina speciālista, bārmeņa, datorsistēmu tehnika, friziera, vizāžista un citas profesijas.

Jauniešu garantija - iespēja jauniešiem, kas neturpina mācības un nav atraduši darbu, īsā laikā iegūt kvalifikāciju un darbu.

Lai bez maksas apgūtu arodu, jauniešiem jābūt vecumā no 17 līdz 29 gadiem, ar pamatskolas vai vidusskolas izglītību. Viņš var būt reģistrējies Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbnieks vai darba meklētājs. Programmā var pieteikties arī tie profesionālo izglītības iestāžu audzēkņi, kuri kvalifikāciju ieguvuši ne agrāk kā gadu pirms mācību uzsākšanas projekta ietvaros.

Mācību laikā jaunieši var saņemt stipendiju līdz 115 eiro mēnesī. Kvalifikācijas prakses laikā tiek apmaksāti ceļa izdevumi uz kvalifikācijas prakses vietu, izdevumi par naktsmitni, civiltiesiskā apdrošināšana un obligātās veselības pārbaudes izdevumi, ja to paredz izvēlētajā profesijā specifika.

Vairāk informācijas par projektu: www.viaa.gov.lv sadaļā **VIAA īstenojamie projekti** un www.niid.lv.

Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA) sadarbībā ar vairāk nekā 40 profesionālās izglītības iestādēm visā Latvijā no 2014. gada septembra "Jauniešu garantijas" ietvaros īsteno Eiropas Sociālā fonda Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 7.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt nodarbinātību, izglītībā vai apmācībā neiesaistītu jauniešu nodarbinātību Jauniešu garantijas ietvaros" 2.kārtas projektu **"Sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošana garantijas jauniešiem sistēmas ietvaros"**. Projekta identifikācijas Nr. 7.2.1.JG2.

Īsumā

Jaunas studiju programmas augstākās izglītības iestādēs

Divpadsmit Latvijas augstākās izglītības iestādes piedāvā vairāk nekā desmit jaunas programmas, kā arī vairākas jaunas apakšprogrammas.

Līdz ar to 2014./2015. studiju gadā studentiem ir pieejamas arī tādas programmas kā "Ekotehnoloģijas", "Starptautiskā tūrisma pasākumu vadība", "Zobārstniecība", "Fotogrāfija", "Audiovizuālā māksla: filmu režija un producēšana", "Drāmas un teksta studijas", un citas.

Ar detalizētu programmu aprakstu var iepazīties Nacionālās izglītības iespēju datubāzes mājas lapā: www.niid.lv.

Darbību sākusi jaunā ES programma "Erasmus+"

Erasmus+

2014. gadā ir sākusi darboties Eiropas Komisijas jaunā Eiropas Savienības izglītības, mācību, jaunatnes un sporta programma **Erasmus+**.

Erasmus+ apvienotas līdzšinējās ES programmas, aptverot visas izglītības jomas: Mūžizglītības programmu – **Erasmus** (augstākā izglītība), **Leonardo da Vinci** (profesionālā izglītība), **Comenius** (skolu izglītība), **Grundtvig** (pieaugušo izglītība), **"Jaunatne darbībā"** un piecas starptautiskās programmas (**Erasmus Mundus**, **Tempus**, **Alfa**, **Edulink**). Pirmo reizi **Erasmus+** piedāvā ES atbalstu sporta jomā.

Programma ilgs no 2014. līdz 2020. gadam. Izglītības un zinātnes ministrija ir atbildīga par programmas īstenošanu Latvijā, savukārt Valsts izglītības attīstības aģentūra un Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra nodrošinās programmas ieviešanu. Par projektu konkursiem izglītības un apmācības jomā vairāk var uzzināt www.viaa.gov.lv sadaļā **Erasmus+**. Par jaunatnes jomas projektiem informācija atrodama www.jaunatne.gov.lv. **Erasmus+** aicina – maini dzīvi, domā plašāk!

Semināros iepazīst Latvijas profesionālās nozares un darba vidi

Nora Kalēja
VIAA Informācijas
un karjeras atbalsta
departamenta
vecākā eksperte

Šā gada 25. aprīlī Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA) sadarbībā ar Latvijas Būvnieku asociāciju, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību un Latvijas Celtnieku arodbiedrības jauniešu padomi rīkoja semināru „Karjeras iespējas būvniecībā”. Seminārs turpināja VIAA aizsākto pasākumu ciklu, kurā karjeras speciālistiem un pedagogiem iespējams iepazīt tuvāk dažādas profesionālās nozares.

Būvniecības nozare Latvijā vairāku gadu garumā ir piedzīvojusi būtiskas izmaiņas, jo tās izaugsme ir cieši saistīta ar valsts vispārējo ekonomisko attīstību. Būvniecības darbu apjoms ar katru gadu pieaug, taču joprojām nav sasniegts pirmskrīzes rādītājus.

Maldīgs ir priekšstats, ka būvniecība ir apstājusies, jo nav vairs novērojams dzīvojamo ēku celtniecības bums. Būvniecībā norit būvju un infrastruktūras projektēšana, būvēšana, paplašināšana un atjaunošana. Tiek būvētas dzīvojamās mājas un sabiedriskās ēkas (civilā būvniecība), rūpnīcas un fabrikas (rūpnieciskā būvniecība), ceļi, tilti un tuneļi (transporta būvniecība), kā arī aizsprosti un kanāli, nostiprināti krasti (hidrotehniskā būvniecība).

Būvniecības nozare ietver ģeodēziju un kartogrāfiju, arhitektūru, ainavu un interjera arhitektūru, ēku, transporta, hidrobūvju un inženierkomunikāciju būvinženieriju, kā arī nekustamo īpašumu pārvaldību. Vislabāk priekšstatu par nozari var iegūt,

izpētot Būvniecības nozares profesionālo kvalifikāciju struktūru, kas tapusi Eiropas Sociālā fonda projektā „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana”. kartes pieejamas vietnē www.nozaruekspertupadomes.lv sadaļā *Nozaru kvalifikāciju sistēma*.

Ieskats semināra „Karjeras iespējas būvniecībā” norisē

Jāatgādina, ka Eiropas Sociālā fonda projekta „Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” ietvaros ir izveidota sistēma ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanai un atzīšanai. Projekts paver iespēju, nokārtojot kvalifikācijas eksāmenu, iegūt valstiski atzītu profesionālo kvalifikāciju apliecinošu dokumentu.

Apkopojumu par profesijām un izglītības iestādēm, kurās varēs iegūt kvalifikāciju, nokārtojot profesionālās kvalifikācijas eksāmenu, meklējiet Nacionālajā izglītības iespēju datu bāzē: www.niid.lv/node/729.

Lielākā daļa nozares profesiju ietver fizisku darbu. Turklāt, ir jāreķinās, ka darbs būs smags un norītēs nebūt ne komfortablos apstākļos. Taču šīs profesijas ļauj īstenot savu potenciālu praktiski orientētiem jauniešiem, kuriem padodas

un patīk fizisks roku darbs. Latvijas Būvnieku asociācijas prezidents Normunds Grinbergs īpaši uzsvēra, ka šajā nozarē labi sākt karjeru no pašiem pamatiem, iepazīstot praktisku darbu objektos. Par labu būvdarbu vadītāju kļūst tikai tas, kurš pārzina katra celtniecībā iesaistītā speciālista darbu. Arī tiem, kuri sapņo par arhitekta karjeru, var ieteikt sākt ar arhitekta palīga profesijas apgūšanu. Šobrīd vairāk nekā 20 izglītības iestādēs var apgūt 2. un 3. profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesijas.

Lai popularizētu būvniecības nozares profesijas jauniešu vidū, aktīvi darbojas Latvijas Celtnieku arodbiedrības Jauniešu padome „Pilons”. Jaunieši izveidojuši vairākus videomateriālus, kas ļauj iepazīt nozari. Videomateriāli pieejami YouTube kanālā „*Pilons LCA*”.

Līdzīgi pasākumi jau ir notikuši par poligrāfijas un koka būvniecības nozarēm. Šāda veida seminārus – diskusijas sadarbībā ar dažādām profesionālajām nozarēm VIAA plāno organizēt arī nākamajā 2014./2015. mācību gadā, laikā no oktobra līdz aprīlim.